

NŠ ŠEBEŠSKÉ NOVINKY

OZ Naša Nižná Šebastová

2. číslo | Máj 2025

ročník vydania: XII.

štvrtročník

EV 5664/18

ISSN 2585-920 X

Pamätník Andreja Hlinku v Prešove – Nižnej Šebastovej ako symbol zápasu za práva slovenského národa

V bezprostrednej blízkosti nižnošebastovského kostola stojaceho spolu s neďalekým starobylým kaštieľom v historickom centre niekdajšej samostatnej obce, dnes miestnej časti Prešova, našli národne zmýšľajúci Šebastovčania nové historicky významné miesto na postavenie pamätníka s bustou významného národovca a vytrvalého bojovníka za práva Slovákov Andreja Hlinku. Slávnostné odhalenie pamätníka sa uskutočnilo 16. augusta 1998 (pri 60. výročí jeho smrti v Ružomberku) za prítomnosti vtedajšieho arcibiskupa košickej diecézy Alojza Tkáča, ktorý pred týmto slávnostným aktom celebroidal svätú omšu v miestnom farskom kostole Najsvätejšieho mena Ježiš a Mária. Súčasťou slávnostného aktu, ako informovala dobová tlač, bol krátky kultúrny program pri novo odhalenom pamätníku.

Mnohí z terajších okoloidúcich popri pamätníku si akiste kladú otázku, čo spája Nižnú Šebastovú s Andrejom Hlinkom, prečo sa jeho bronzová busta na šedočiernom žulovom podstavci ocitla práve tu? Otázka je namieste, keďže žiadna priama súvislosť medzi Hlinkom a Šebastovou naozaj neexistuje. Hlinka ju v minulosti nikdy nenavštívil a ani žiadne iné jeho kontakty s niektorým z jej obyvateľov neboli historicky doložené.

Čo teda viedlo Šebastovčanov k tomu, aby podobizeň Andreja Hlinku postavili do centra svojej obce? Odpoveď na túto nesporne zásadnú otázku treba hľadať v dnes už pomerne vzdialenej minulosti, v záverečnom období existencie rakúsko – uhorskej monarchie na sklonku 19. a začiatku 20. storočia poznačenom silnejúcim maďarizačným tlakom vládnuccich maďarských kruhov potláčajúcich práva ostatných národností (vrátane Slovákov) v mnohonárodnostnom Rakúsko – Uhorsku, ale aj v neuznaní rovnocenného postavenia Slovákov zo strany Čechov v ich novo vzniknutom spoločnom štáte (Československej republike) po rozpade rakúsko – uhorskej monarchie v roku 1918.

Andrej Hlinka bol pokračovateľom úsilí o presadenie práva Slovákov na národné sebaurčenie (akceptovanie ich národnej a kultúrnej identity), ktoré presadzoval už v závere prvej polovice 19. storočia Ľudovít Štúr ako poslanec za mesto Zvolen a v roku 1847 oficiálny zástupca Slovákov na Uhorskom sneme v Bratislave. Pamätným sa stalo Štúrovo vystúpenie proti maďarizačným snahám presadzovaným na sneme poslancom Lajosom Kossuthom. V snahe zabrániť silnejúcemu maďarizačnému tlaku zorganizoval Štúr a ďalší dvaja poprední slovenskí národovci (Hurban, Hodža) viacero podujatí proti násilnej maďarizácii (napríklad Slovánsky zjazd v Prahe v júni 1848), ktoré vzbudili pozornosť maďarskej vlády v Uhorsku a viedli k vydaniu zatykača na všetkých troch štúrovcov. Nepomohlo ani založenie politického orgánu *Slovenskej Národnej Rady* v septembri 1848 vo Viedni či predloženie *Štúrových žiadostí* vládnemu Viedenskému dvoru. Viedeň požiadavky Slovákov odignorovala a orientácia na kráľovský dvor v zápase proti Uhorsku Štúrovi a Slovákom nielenže nepomohla, ale naopak, ešte viac uškodila. Úsilie Štúra a jeho stúpcov v zápase o zlepšenie postavenia Slovákov v Uhorsku tak vyšlo naprázdno.

V závere 19. storočia maďarizačné úsilia ešte viac zosilneli a ich intenzita nepoľavila ani na začiatku 20. storočia. Do zápasu o ich potlačenie v tom čase rázne vstúpil už spomínaný pokračovateľ Štúrových úsilí rímskokatolícky kňaz Andrej Hlinka.

Černovský rodák A. Hlinka (27. 9. 1864 – 16. 8. 1938) nastúpil po skončení gymnaziálnych štúdií v Ružomberku a Levoči na štúdiá teológie v Spišskej Kapitule, ktoré úspešne ukončil a v roku 1889 bol vysvätený za kňaza. Po vysviacke pôsobil ako kaplán na viacerých farách na Orave a v Liptove. V roku 1905 nastúpil na post farára v Ružomberku, kde zotrval až do smrti v roku 1938.

Do verejného života vstúpil na sklonku 19. storočia v období existencie rakúsko – uhorskej monarchie. Najprv ako publicista – spoluzakladateľ, vydavateľ a redaktor *Ľudových novín* (1897) a vzápätí aj ako politik. Imponoval mu program *Uhorskej ľudovej strany* zdôrazňujúci toleranciu a rovnoprávnosť národov a národností Uhorska, preto ju podporoval, ale kandidatúrou vo voľbách do parlamentu v roku 1898 neuspel, čeliac ostrej maďarskej agitácii namierenej proti nemu.

Významným politickým činom bola nesporne jeho spoluúčasť na založení *Slovenskej ľudovej strany (SĽS)* koncom roka 1905. Vo svojom programe kládla dôraz na uplatnenie všeobecného a rovného volebného práva, realizáciu národnostného zákona, ale napr. aj na boj proti úžere či vystaňhovalctvu. Na ľudových zhromaždeniach, ktoré organizoval

Pamätník Andreja Hlinku
v Prešove – Nižnej Šebastovej.
Foto: Marián Bilý

v rámci priameho spojenia strany s verejnosťou, sa prezentoval ako skvelý rečník a človek s charizmou, čo zaiste prispelo k tomu, že počet členov a priaznivcov strany neobyčajne rástol. V očiach maďarských vládnucich kruhov bol naopak odsúdeniahodným rebelom poburujúcim Slovákov proti Maďarom. Za svoje politické názory a činy v záujme presadenia základných práv a zápase proti sociálnemu útlaku Slovákov bol maďarskými úradmi viackrát obvinený, ba aj väznený.

Vyvrcholením politických stretov slovenskej verejnosti (konkrétne Hlinkových rodákov a jeho stúpcov) boli tragické udalosti v jeho rodisku (Černovej) pri vnútenej posviacke nového miestneho kostola. Černovčania chceli, aby chrám posvätil ich rodák Hlinka, kompetentní však zámerne rozhodli ináč, čo ľudí pobúrilo. Uhorskí žandári začali strieľať do rozvášneného davu prítomných. Výsledkom strelby bolo pätnásť obetí. Udalosť vyvolala rozruch nielen doma, ale aj v zahraničí.

Slovenská otázka (zahrnujúca politické, sociálne a kultúrne požiadavky) sa tak dostala do povedomia svetovej verejnosti. Za oprávnené požiadavky Slovákov sa oficiálne postavili aj viaceré svetové osobnosti. Proti silnejúcej maďarizácii verejne vystúpil napríklad nórsky spisovateľ a nositeľ Nobelovej ceny za literatúru Bjornstjerne Bjornson či škótsky historik a publicista Robert Wiliam Seton-Watson (známy aj ako Scotus Viator – škótsky pútnik), priateľ Slovákov a ochranca ich práv a iní.

Rozpad rakúsko - uhorskej monarchie po skončení prvej svetovej vojny a vznik spoločného štátu Čechov a Slovákov v roku 1918 Hlinka odobril a privítal. Tvrdil, že: „*Tisícročné manželstvo s Maďarmi sa nevydarilo. Musíme sa rozísť.*“ Aj po vzniku nového štátu sa naďalej politicky angažoval ako poslanec česko – slovenského parlamentu za Slovenskú ľudovú stranu (od roka 1925 Hlinkovu slovenskú ľudovú stranu) v období rokov 1918–1938.

Slováci vstupovali do novozriadeného štátneho útvaru s veľkými nádejami. Postavenie a administratívne usporiadanie oboch národov v spoločnom štáte bolo deklarované v druhom a definitívnom politickom dokumente známom ako *Pittsburská dohoda*, podľa mesta, v ktorom ho v roku 1918 podpísal T. G. Masaryk (ako jeden z jeho hlavných tvorcov) spolu s ďalšími zástupcami amerických Čechov a Slovákov.

Pittsburská dohoda nenapĺňala všetky pôvodne predložené požiadavky Slovákov schválené v prvom spoločne prijatom politickom dokumente – *Clevelandskej dohode* z roka 1915. Zásadnou bola zmena charakteru či typu štátu. Slovákmi navrhovanú a v *Clevelandskej dohode* schválenú **federáciu**, ktorá by pre nich znamenala podstatne väčšiu samostatnosť, nahradila v *Pittsburskej dohode* po Masarykovom zámernom rozhodnutí **republika**.

Vysoké ambície Slovákov boli týmto rozhodnutím značne utlmené a, ako ukázal čas, stali sa zásadným problémom ďalšieho spolužitia Čechov a Slovákov v spoločnom štáte. Republika totiž postupne nadobúdala centralistický charakter (tzv. pragoцентризм) s privilegovaným postavením Čechov a podradeným postavením Slovákov v nej, s čím sa ich národné a štáttvorne zameraní politickí reprezentanti v čele s Andrejom Hlinkom nikdy nezmierili, preto pokračovali v zápase o uznanie národnej svojbytnosti Slovákov.

Nástrojom presadzovania nových politických požiadaviek Slovákov bola Hlinkom obnovená a vedená *Slovenská ľudová strana*. Hlavným bodom jej programu sa stala **autonómia** Slovenska v rámci nedávno vzniknutého spoločného štátu, v ktorom Slováci čoraz viac „ŕhali za kratší koniec“ alebo „hrali druhé husle.“

Podpisom *Pittsburskej dohody* získali síce vlastnú administratívu, snem, súdy a slovenčinu ako úradný jazyk v školách, úradoch či verejnom živote, ale jednotlivé inštitúcie podliehali rozhodnutiam pražskej centrálnej vlády a väčšinu vedúcich funkcií zastávali Česi. Do istej miery a istý čas to mohlo byť pochopiteľné a akceptovateľné, pretože Česi mali pred dlhodobou utláčanými Slovákami zjavný náskok vo všetkých oblastiach života. Svoj vedomostný potenciál poskytli síce v prospech svojho nového pôsobiska na Slovensku (za čo im boli Slováci akiste vďační), ale aj naďalej zostávali v područí pražskej vlády a napĺňaní jej stupňujúcich sa centralistických cieľov oslabujúcich možnosť dosiahnutia rovnocenného postavenia oboch spolutvorcov spoločného štátu (Čechov a Slovákov).

Dôkazom tejto tendencie bolo postupné presadzovanie ideologickej a politickej koncepcie **čechoslovakizmu**, zdôrazňujúcej existenciu **jednotného „československého národa“** (a v tej súvislosti aj jazyka) vládnymi pražskými kruhmi. Išlo o evidentné popretie svojbytnosti (t. j. existencie samostatného) slovenského národa a otvorenú nedôveru v schopnosť Slovákov samostatne spravovať svoje verejné a politické záležitosti (vrátane vládnutia).

Presadzovanie **jednotného „československého jazyka“** v rámci uvedenej politickej koncepcie vyvolalo rovnako veľkú nevôľu v radoch slovenskej jazykovednej obce. Za všetkých hodno spomenúť v tom čase mladého (27 ročného), no veľmi ambiciózneho jazykovedca **Ľudovíta Nováka** (15. 10. 1908, Skalica – 27. 9. 1992, Ľubochňa). Už ako 31 ročný sa stal univerzitným profesorom a vedeckú kariéru završil ako akademik pôsobiaci v jej závere dlhšie obdobie aj na Filozofickej

Farebná fotokópia významného dokumentu - zmluvy medzi zahraničnými Slovákami a Čechmi o vytvorení spoločného štátu nazvaná Pittsburská dohoda podľa mesta v USA, kde bola podpísaná zástupcami oboch zúčastnených strán. Foto: archív Mariána Bilého

fakulte v Prešove UPJŠ v Košiciach. Svojou publikáciou *Jazykovedné glosy k československej otázke (Matica slovenská, 1935)* sa celkom otvorene (odvolávajúc sa pritom na Masarykovo heslo: „*Demokracia je diskusia*“ a na existujúcu slobodu slova) postavil proti existencii takého jazyka a brilantným spôsobom, opierajúc sa o vedecké fakty, ho takpovediac zhodil zo stola. V jednotlivých štúdiách uvedenej publikácie Ľ. Novák vedecky presvedčivo dokázal suverénnu samostatnosť slovenčiny ako štátneho jazyka s rovnocenným postavením k češtine v spoločnom štáte (odmietol tvrdenie, že slovenčina je iba akýmsi „nárečím“ češtiny). Presvedčivými jazykovými analýzami zásadne spochybnil čechoslovakistickú teóriu o jednotnom československom (českom) štátnom jazyku i o jednotnom československom národe.

Andrej Hlinka si nepravosť z českej strany uvedomil krátko po zrode spoločného štátu, čo bolo hlavným dôvodom jeho politického úsilia o dosiahnutie autonómie Slovenska. Po tom, čo jeho autonomistické úsilie narazilo na veľký odpor pražskej vlády a jej reprezentantov na Slovensku, rozhodol sa hľadať podporu slovenskej samosprávy v zahraničí, tajnou návštevou mierovej konferencie v Paríži. Po návrate ho doma čakalo odsúdenie z vlastizrady a vyše polročné väznenie v Čechách, z ktorého sa dostal až po tom, čo bol zvolený za poslanca *Národného zhromaždenia v Prahe*.

Hlinkovo odsúdenie a väznenie v Čechách nijako nenaštrbilo jeho politickú povest medzi Slovákami. Skôr naopak, vďaka politickej zanietenosti, rozhodnosti, vytrvalosti a nepoddajnosti v pretrvávajúcom zápase za národné práva Slovákov sa jeho politická prestíž posilňovala až do takej miery, že sa stal skutočným symbolom boja za národnú slobodu Slovákov. Hnutie za národnú slobodu naberalo na sile najmä po tom, keď sa doň v roku 1932 zapojili aj evanjelici reprezentovaní spisovateľom Martinom Rázusom, čo bolo evidentným symbolom národnej jednoty Slovákov v spoločnom boji za autonómne postavenie Slovenska v rámci spoločného štátu. Hlinka sa autonómie Slovenska prijatej v októbri 1938 už nedožil, zomrel 16. augusta 1938 v Ružomberku.

S neslávne známymi organizáciami *Hlinkova garda* či *Hlinkova mládež*, založenými v období vojnovaj Slovenskej republiky a spojenými s jeho menom, nemal Andrej Hlinka nič spoločné (vznikli po jeho smrti), napriek tomu značne poškodili jeho meno a povest. Po nástupe komunistov k moci v roku 1948 malo byť jeho meno dokonca natrvalo vymazané z historickej pamäti národa. Po páde komunistického režimu v novembri 1989 bol rehabilitovaný a zákonom Národnej rady SR v októbri 2007 ocenený za zásluhy o štátotvorný slovenský národ a o Slovenskú republiku.

Všetci národne uvedomelí Slováci, vrátane tých šebastovských, sa hlásili k Hlinkovmu celoživotnému politickému zápasu už za jeho života a po smrti mali jeho dielo pripomínať či sprítomňovať pamätníky postavené na počesť tohto národného velikána. Jeho význam v slovenských dejinách potvrdila aj televízna anketa *Najväčší Slovák* v roku 2019, v ktorej sa podľa hlasovania Slovákov umiestnil na štvrtom mieste spomedzi všetkých historických osobností. Po Milanovi Rastislavovi Štefánikovi, ktorý v ankete zvíťazil, sa Hlinka stal celkom oprávnene druhým najvýznamnejším slovenským politikom v histórii Slovenska.

Ak sme v úvode nášho príspevku uviedli, že šebastovský pamätník s bustou Andreja Hlinku odhalili v roku 1998 na novom mieste, treba aspoň stručne objasniť, prečo sa tak stalo. Pôvodne bol Hlinkov pamätník symbolizujúci zápas za národnú slobodu Slovákov súčasťou vyvýšeného pamätného miesta v historickom centre obce. Stál uprostred neho vedľa kamenného trojvršia symbolizujúceho Slovensko s krížom v strede; na území, kde sa kedysi nachádzal kostol a miesto posledného odpočinku Šebastovčanov. (Podrobnejšiu informáciu o tom sme priniesli v článku *Šebastovské miesta posledného odpočinku v minulosti a dnes* publikovanom v júnovom čísle *Šebešských noviniek* v roku 2022).

Po skončení druhej svetovej vojny v roku 1945 a obnovení Československa, ale najmä po uchopení vládnej moci komunistami v roku 1948, dostal sa A. Hlinka, ako verejný odporca komunistickej ideológie, (spolu s ním aj M. R. Štefánik, T. G. Masaryk a iní) na ich „čiernu listinu“. Pamätníky pripomínajúce ich zásluhy pre slovenský národ sa postupne odstraňovali z verejných priestranstiev miest a dedín. Šebastovský pamätník akýmsi zázrakom prežil až do nečakaného zásahu miestnych verejných (komunisticky orientovaných) funkcionárov v druhej polovici 50. rokov.

Podľa dochovaných archívnych dokumentov miestneho národného výboru sa verejní funkcionári obce rozhodli v roku 1957 realizovať terénne úpravy súvisiace s reguláciou potoka Šebastovka. Úprava historicky významného územia niekdajšieho kostola a cintorína s krížom na kamennom trojvrší a bronzovou bustou Andreja Hlinku na kamennom podstavci stojacich uprostred zeminou navýšenej plochy parku s cestičkami vysypanými jemnými bielymi kamienkami v oficiálne predložených plánoch rekonštrukcie či revitalizácie nebola. Napriek tomu bola celá plocha pamätného miesta barbarsky zlikvidovaná. Vykopané telesne pozostatky zosnulých obyvateľov obce boli pochované v spoločnom hrobe na novom cintoríne a veľká časť vykopanej zeminu poslúžila na zasypanie kedysi chýrneho jazierka s perlorodkami pri starobyľom šľachtickom sídle na druhej strane miestneho potoka.

Busta významného slovenského národovca „zmizla“; našla sa viac-menej náhodne až pri kanalizačných výkopových prácach. Najprv bola vďaka šľachetným a národne cítiacim Šebastovčanom uložená za oltárom v miestnom kostole, neskôr ju tajne previezli do Prešova. Ich totožnosť nepoznáme, rovnako ako nepoznáme ani totožnosť tých, ktorí si bronzovú bustu objednali a akiste za ňu aj zaplatili nemalé peniaze. Nevieime ani kde, kedy a kým bola busta vyhotovená. Adresujeme preto našu úctu avďaku všetkým tým neznámym šľachetným Šebastovčanom, ktorí sa v minulosti akýmkoľvek spôsobom zaslúžili o vznik pamätníka pripomínajúceho súčasníkom významnú osobnosť našich národných dejín. Osobnosť, ktorá si ich pozornosť a úctu nesporne zaslúži.

Marián Bilý

Táto rozprava
DR. LUDOVÍTA NOVÁKA
s názvom
**JAZYKOVEDNÉ GLOS
Y K ČESKOSLOVENSKEJ
OTÁZKE**
vyšla
v Turčianskom Svätom Martine na jeseň r. 1985
ako XXXV. sväzok
KNÍŽNICE SLOVENSKÝCH POHLADOV
ktorú rediguje
DR. ANDREJ MRÁZ
Graficky upravil
JOZEF CINCÍK
Vytlačil
KNÍHTLAČIARSKY ÚČ. SPOLOK
v Turčianskom Sv. Martine
Po 36 korún

*Titul výnimočného diela Ľudovíta
Nováka v zápase za uznanie
slovenčiny ako štátneho jazyka
v bývalom Československu.
Foto: Marián Bilý*

O Šebešských novinkách a témach s nimi súvisiacich

Rozhovor Františka Ruščáka s tvorcom Šebešských noviniek Mariánom Bilým

BONGUSTO

František Ruščák

A znova idem cestou - necestou
a hľadám smer k mojim priateľom,
kompas ma vedie na trasu zmenenú
od Caffè Trieste k Bongustu cielenú;
idem či hmlou, či svetlom, dažďom
a hľadám pokoj v nepokoji, v každom...;
našiel som ho v letokruhu Bongusta.

Na jeho strome rastú plody pohody,
nie sú v ňom tieň, dúšky čiernej kávy
s kvapkami mliečnej rosy - vôňa itálieky
preráža do dychu, vibruje v tvare tria,
v súlade troch prítomností - ona, ty i ja;
našli sme cestu s lákavým cieľom,
v ňom môžem veriť každej myšlienke
o mužovi, deťoch, žene milenke...;
všetko sa opakuje - časopriestor
vymedzený v cykle rytmu Bongusta,
našiel - našli sme cestu s nekonečnou
cirkuláciou jeho aktérov - domácich i hostí;
bona fide - v dobrej viere vždy otváraš dvere,
našiel - našli sme správnu stopu,
len správni hostia na ne klopujú...

Marián Erika František

Priateľské stretnutia a rozhovory v Bonguste pripomína obraz pri vstupe do kaviarne s básňou Františka Ruščáka a fotoportrétmi trojice ich aktérov: básnika Františka Ruščáka (vpravo), spisovateľky Eriky Matonokovej (žiaľ, už zosnulej) a literárneho historika Mariána Bilého (vľavo).

Rozhovor o Šebešských novinkách a inom inicioval a viedol F. Ruščák.

Foto: Marián Bilý

1. Čo bolo pre Teba základným impulzom vzniku Šebešských noviniek? Ako ich vnímaš po čase ako ich tvorca?

Hneď na úvod treba povedať, že pri zrode Šebešských noviniek som nebol sám. Krátko po založení Občianskeho združenia Naša Nižná Šebastová v roku 2013 vznikla potreba pravidelnej komunikácie jeho členov s obyvateľmi miestnej komunity v snahe informovať ich nielen o aktuálnom dianí v danej miestnej časti Prešova (najmä o podujatiach OZ NNŠ či akútnych problémoch, ktoré bolo treba riešiť), ale aj o významných udalostiach a osobnostiach z bohatej histórie kedysi samostatnej obce Nižná Šebastová. Rozhodnutím zakladajúcich členov združenia bolo vydávanie občasnika s dohodnutým názvom Šebešské novinky. Prvé číslo vyšlo v júli 2013 s cieľom stať sa ich „publikačnou tribúnou“. Spočiatku doň prispievali viacerí členovia združenia, no postupne ich publikačná aktivita ochabovala. Dokonca natoľko, že som sa po nedostatočnom prísune článkov, ktoré som mal pred odovzdaním do tlače podrobiť jazykovo-štylistickej a pravopisnej korektúre, rozhodol prevziať celú agendu súvisiacu s prípravou obsahu a konzultovaním ich grafickej podoby s pani grafičkou Slavomírou Piterovou Bučkovou na seba.

Pri spätnom hodnotení Šebešských noviniek vnímam ich postupný pozitívny vývin, ktorým v priebehu rokov prešli. Z pôvodného občasnika sa zmenili na pravidelne vydávané periodikum (štvrtročník) registrované na Ministerstve vnútra SR, čo pre mňa bolo a stále je istým záväzkom prezentovať v ňom čitateľsky zaujímavý obsah príťažlivou formou (grafickou podobou).

2. Aká je, podľa Teba, ich čitateľská odozva v Nižnej Šebastovej i v rámci Prešova?

Na základe osobných výpovedí obyvateľov Nižnej Šebastovej, ale aj telefonických rozhovorov s niektorými z nich, môžem konštatovať absolútnu prevahu pozitívnych hodnotení periodika – štvrtročníka vychádzajúceho už nielen v papierovej, ale aj v internetovej podobe v trojmesačnom cykle, teda štyrikrát v roku. Na zriedkavé (a neraz vskutku neoprávnené) výhrady odpovedám (vysvetľujem či vyvraciam) buď osobne, alebo prostredníctvom objasňujúceho článku publikovanom na stránkach periodika.

Keďže sa obsah Šebešských noviniek primárne sústreďuje na minulé i súčasné dianie (osobnosti, udalosti či problémy) Nižnej Šebastovej a len sekundárne sa občas dotýka aj iných miestnych častí či jadra (centra) Prešova, je preto pochopiteľné, že väčšinu jeho čitateľov tvoria obyvatelia danej komunity, ktorým je periodikum distribuované zdarma priamo do ich príbytkov. Medzi ich čitateľov nepochybne patria aj obyvatelia zo susedných obcí či z Prešova akýmkoľvek spôsobom spätí s Nižnou Šebastovou, ktorí sa permanentne zaujímajú o jej súčasnosť či minulosť. Pravidelný čitateľský kontakt s periodikom im umožňuje jeho internetová podoba uverejnená na webovej stránke www.nasaniznasebastova.sk

3. Chcel by si ich perspektívne žánrovo-tematicky rozšíriť? Ak áno, o čo?

Obsahová štruktúra Šebešských noviniek je otvoreným systémom pripúšťajúcim zmeny v prospech vzniku nových rubriek, ale aj možnosť prípadného zániku donedávna stálych či ustálených rubriek. V priebehu času sa v našom periodiku sformovali viaceré stále rubriky z oblasti svetskej a cirkevnej histórie, z histórie kultúry a umenia či z histórie športu so zameraním na významné udalosti a osobnosti v každej z daných oblastí, ale aj na významné pamätné miesta, stavby či organizácie v danej lokalite. V rámci rubriek zameraných na súčasné dianie v Nižnej Šebastovej sa postupne vyprofilovali dve stále rubriky. Prvá mala/má za cieľ upozorňovať na niektoré páľčivé problémy v danej miestnej časti, ktorých neriešenie alebo pochybné riešenie trápilo/trápi či hnevalo/hnevá mnohých Šebastovčanov. Cieľom druhej bolo/je informovať o pravidelných každoročných kultúrno-spoločenských a športovo-zábavných aktivitách Občianskeho združenia Naša Nižná Šebastová. Konkrétne ide najmä o Šebešský Deň detí obľúbený medzi Šebastovčanmi všetkých vekových kategórií, o Šebešský deň hudby a tanca obzvlášť populárny medzi milovníkmi hudby a tanca či o tradičný Vianočný bowlingový turnaj navštevovaný športovými nadšencami nielen z Nižnej Šebastovej, ale aj z jej okolia. Nakoniec nemožno nespomenúť tradičnú a medzi čitateľmi akiste obľúbenú stálu humoristicko-relaxačnú rubriku obsahujúcu vtipy a sudoku podľa výberu členky (tajomníčky) združenia Danky Marcinovej.

Pomerne pestrý diapazón uvedených stálych rubriek nášho periodika som neskôr rozšíril o stálu (a, ako sa ukazuje, aj perspektívnu) rubriku nazvanú *Hlasy a ohlasy s podtitulom Literárne hlasy Šebastovčanov a ohlasy o Šebastovej a Šebastovčanoch v literatúre a dobovej i súčasnej publicistike*. Príspevky v nej predstavujú ukážky z literárnej dielne umelecky nadaných Šebastovčanov, ako aj významné zmienky o udalostiach či osobnostiach Nižnej Šebastovej v literárnych dielach, prípadne v dobovej či súčasnej tlači. Obsah novo plánovanej stálej rubriky, ktorú čoskoro uvediem do života, je zrejmy už z jej názvu *Nevšedné životné a profesijné príbehy Šebastovčanov*. Perspektívne plánujem otvoriť aj ďalšiu zaujímavú rubriku, ale jej názov zatiaľ neprezradím.

4. Si známy literárny vedec s dôrazom na literárnu históriu. Našiel si jej stopy v Nižnej Šebastovej? Ak áno, aké?

Literárna história, najmä tá regionálna, bola stredobodom môjho pracovného a rovnako aj osobného záujmu od nástupu na moju prvú pracovnú pozíciu regionálneho literárneho historika v prešovskom múzeu po skončení vysokoškolského štúdia na prešovskej filozofickej fakulte v roku 1976. Na takmer celú dekádu (okrem ročného pôsobenia na Vojenskom gymnáziu v Banskej Bystrici v rámci základnej vojenskej služby) sa mojím pracovným pôsobiskom stali Župčany (dlhoročné pôsobisko a miesto posledného odpočinku známeho slovenského spisovateľa Jonáša Záborského) so stálou expozíciou *Literárne tradície východného Slovenska* v priestoroch miestnej zemianskej klasicistickej kúrie, ktorej časť predtým slúžila ako *Pamätná izba Jonáša Záborského*. Viacročná župčianska samota, ktorú oživovali iba školské výpravy a občasné literárne podujatia pre vysokoškolákov, mi poskytla dostatok priestoru na postupné prehĺbovanie poznania života a tvorby celej plejády literárnych tvorcov z východného Slovenska prostredníctvom štúdia ich pozostalostí v zbierkach, ktoré som spravoval, dokumentoval a postupnými akvizíciami (nákupmi či darovaním) dopĺňal o nové mená. Tu kdesi pramenil a postupne sa formoval môj celoživotný záujem o východoslovenský región a jeho literárny (širšie kultúrny) život od najstarších čias po súčasnosť. Spreádzal ma aj po vykročení zo župčianskej samoty do „veľkého a neskôr ešte väčšieho sveta“. Po úspešnom konkurze som v roku 1985 nastúpil na post vysokoškolského učiteľa slovenskej (medzivojnovovej a súčasnej) a svetovej literatúry a postupne pôsobil na troch fakultách prešovskej univerzity (v dôsledku reštrukturalizačných zmien, ktorými univerzita postupne prechádzala; nastúpil som na pedagogickú fakultu, neskôr som bol odborným asistentom na fakulte humanitných a prírodných vied a svoje vysokoškolské pôsobenie som završil po návrate zo zahraničia na filozofickej fakulte). Predmet môjho výskumného záujmu na univerzite nadviazal logicky na predošlé župčianske pôsobenie spojené so štúdiom materiálov dokumentujúcich kultúru a literatúru východného Slovenska. Vyústením bolo najprv úspešné obhájenie dizertačnej práce *Literárny život na východnom Slovensku v medzivojnovom období* v Literárnovednom ústave Slovenskej akadémie vied v Bratislave a získanie vedeckého titulu CSc. (v súvislosti s odchodom na post lektora v zahraničí zmeneného na PhD.) v roku 1992 a neskoršie doplnené vydanie monografie *Literárny život na východnom Slovensku v rokoch 1918 – 1945* na Filozofickej fakulte PU v Prešove v roku 2011. To už bolo v období po skončení môjho opakovaného (spolu vyše desaťročného) pôsobenia na zahraničných univerzitách v Sofii (1995), Dillí (1996 – 2002) a Pekingu (2005 – 2009) strojročnou prestávkou medzi nimi vyplnenou prácou odborného asistenta a prodekana pre zahraničné vzťahy na prešovskej fakulte humanitných a prírodných vied (2002 – 2005). Po návrate na domovskú univerzitu som okrem už spomínaných literárnych disciplín prednášal aj teóriu umeleckého textu a srdcu blízku literárnu regionalistiku.

Pretrvávajúci záujem o literatúru, históriu, kultúru a umenie regiónu som mohol naplno rozvinúť najmä po mojom odchode do dôchodku v roku 2014 a rovnako sa venovať výskumno – redaktorskej práci pri príprave periodika *Šebešské novinky*, „publikačnej tribúny“ Občianskeho združenia Naša Nižná Šebastová. Práve vďaka nim som mal a stále mám príležitosť prezentovať čitateľskej verejnosti odhalené poznatky respektíve stopy, ktoré tu po sebe zanechali viacerí významní reprezentanti (cirkevní či svetskí) z uvedených oblastí, niektorí dokonca významom tvorby presiahli hranice regiónu. Zo svetských spomeniem napríklad šebastovského filmára Fera Feniča známeho nielen na Slovensku, lež aj v Čechách. Diapazón cirkevných umelcov (hudobníkov, literátov či výtvarníkov) je oveľa bohatší vďaka šebastovskému františkánskému kláštoru, ktorý bol v minulosti významným centrom nielen cirkevného,

ale aj kultúrneho a umeleckého života. Z najvýznamnejších osobností, ktoré v kláštore pôsobili a našli tu aj miesto posledného odpočinku, hodno spomenúť najmä hudobníka a skladateľa Georgiusa (Juraja) Zruneka či literárne činného Viktora Štefana Marsinu. Z iných, ktorí tu dlhší či kratší čas pracovne pobudli a umelecky tvorili, hodno pripomenúť hudobníka a kazateľa Henricha Ľudovíta Náhlika, výtvarného umelca a literáta Teodora Jozefa Tekela či básnikov Svetoslava Veigla a Rudolfa Dilonga.

5. Ako vnímaš silu novinárskeho slova v súčasnosti? Má perspektívu?

Novinárske slovo prezentované rozhladenými, zodpovednými, objektívnymi, nepodkupnými a pravde oddanými publicistami nielen na stránkach klasických papierových médií (novín, časopisov) či internetových médií, obľúbených najmä mladšou generáciou, má podľa mňa stále svoju silu. Dovolím si tvrdiť, že dokonca mienkotvornú silu, t. j. takú, ktorá dokáže nielen informovať čitateľa (resp. diváka či poslucháča), ale aj ovplyvňovať názory jednotlivcov a všeobecnú verejnú mienku. Pravda, netreba pritom zabúdať na predpoklad istej intelektuálnej vyspelosti či erudovanosti prijímateľa informácie, ktorá je istou zárukou toho, že si v záplave informácií dokáže kriticky overiť a vybrať autentickú (hodnovernú) informáciu a odvrhnúť tú nepravdivú či skreslenú. Objektívne podaná publicistika v akejkolvek podobe (ako protiváha propagandy, mýtov či doslova šírených bludov) nesporne pozitívne vplýva nielen na intelektuálne, ale akiste aj mravné formovanie jednotlivcov, čím pomáha pri kultivovaní spoločnosti. Z tohto dôvodu zaiste stále má perspektívu.

6. V čom vidíš odkaz literárnej histórie pre súčasnosť i budúcnosť? Má šancu prežiť?

Literárnu históriu možno chápať (popri iných špecifických oblastiach histórie) ako istú špeciálnu podmnožinu histórie. Ak do množiny histórie, povedané zjednodušene, rátame všetky dejinné udalosti, osobnosti a vzťahy medzi nimi, potom do jej literárnej podmnožiny patria tie, ktoré majú evidentný súvis s literatúrou (umeleckou) či literárnym dianím nazeraným v spätnom pohľade. Ide pritom zjavne o otvorený systém, pretože to, čo je dnes prítomnosťou, bude už zajtra minulosťou, a teda históriou. V rámci uvedenej podmnožiny literárnej histórie existujú ďalšie delenia na stále menšie podmnožiny literárnej histórie. Napríklad podmnožina regionálnej literárnej histórie, o ktorej tu už bola reč vsúvislosti s predmetom môjho vedeckého bádania. Ak sa vsúvislosti s poznaním národnej histórie tvrdí, že je zdrojom a základným predpokladom hrdosti, sebavedomia a vlastenectva daného spoločenstva, potom to isté platí aj o poznaní národnej literárnej histórie v rámci národného spoločenstva, a hoci v menšej miere, aj pre regionálnu literárnu históriu v rámci spoločenstva toho ktorého regiónu.

Historické a v jeho rámci aj kultúrne, umelecké či literárne dianie prezentované v priebehu uplynulých rokov i v súčasnosti v príspevkoch na stránkach Šebešských novín je jasným dôkazom významného postavenia Nižnej Šebastovej v danom regióne, a to najmä vďaka prítomnosti významného sídla svetskej moci a jej reprezentantov kooperujúcich s miestnym cirkevným (františkánskym) centrom viery a vzdelanosti, ktoré členovia rehole šírili medzi miestnymi obyvateľmi, čím prispievali k ich vzdelanostnému napredovaniu a mravnej odolnosti. Vzácny odkaz predkov v podobe materiálneho i duchovného dedičstva prežije či pretrvá iba vtedy, ak si ho bude miestna komunita vážiť, rozvíjať a odovzdávať nasledujúcim generáciám v zodpovedajúcej kvalite.

7. Mnohí z nás vedia o Tvojej bývalej práci v pozícii múzejníka. Má, podľa Teba, dnešná mladá generácia stále záujem o historické udalosti a s nimi spojené artefakty, alebo sa jej záujem o ne oslabuje?

Naozaj sa na prvý pohľad zdá, akoby súčasnú mladú generáciu zaujímala len prítomnosť. Nie je to však podľa mňa celkom tak. Prinajmenšom rovnako ju zaujíma aj budúcnosť, najmä tá vlastná, predovšetkým v súvislosti s kvalitou životného prostredia a podmienkami jej budúceho života. Jasným svedectvom sú početné vystúpenia mladých za zachovanie čistoty ovzdušia a nezničenej prírody na našej planéte. S jej záujmom o históriu a jej artefakty je to však o čosi horšie. Poznanie histórie nesporne má svoje opodstatnenie. Prinajmenšom preto, aby sme sa poučili z minulosti a neopakovali minulé chyby, ale naopak, aby sme nadviazali na pozitívne podnety, ktoré preveril čas. Preto som presvedčený o potrebe zvýšenia záujmu mladej generácie o vlastné národné i regionálne dejiny (aj preto má v našom periodiku stále miesto rubrika Zo svetskej a cirkevnej histórie). Vhodným doplnením v škole nadobudnutých vedomostí z oblasti našej histórie sú napríklad aj zaujímavé koncipované rozhovory s renomovanými historikmi v rámci televíznych či rozhlasových relácií. Okrem toho existuje aj rad iných možností poznania našich národných dejín, napríklad prostredníctvom historických publikácií či historicky zameraných príspevkov na internete. To všetko v prospech nadobudnutia historického vedomia a nefalšovaného vlastenectva, ktorých sa mnohým nedostáva.

8. Na ktorých občanov Nižnej Šebastovej si aj po rokoch rád a so záujmom spomínaš a prečo?

Za všetkých uvediem aspoň dvoch, ktorí zanechali v mojej mysli i v srdci hlbokú a trvalú stopu. Okrem rodičov boli pre mňa obaja akýmisi pomyselnými piliermi (jeden vzdelanostným, druhý duchovno-mravným), pevných základov, na ktorých sa dalo postupne stavať a úspešne napredovať. Spomienky na ich múdre a láskavé pôsobenie v škole i mimo nej sú stále živé. Prvý pracoval vo svetskom povolání, bol mojím učiteľom v prvých dvoch ročníkoch na prvom stupni základnej deväťročnej školy v starej budove historického centra vtedajšej samostatnej obce. Pán (v tom čase sme ho oslovovali súdruh) riaditeľ Ján Kokinčák, o ktorom je reč, nebol Šebastovčanom. Do školy dochádzal denne

spolu s viacerými učiteľmi, ktorým šéfoval. Bol láskavý a ľudský s dobrým prístupom k žiakom, u ktorých sa usiloval podnietiť zmysel pre zodpovednosť a správnu motiváciou pestovať v nich lásku k učeniu. Svojím otcovským prístupom k nám si ma celkom získal, preto som sa usiloval pristupovať k učeniu a povinnostiam svedomito a zodpovedne, čo bol skvelý základ do života. Čo povedal súdruh riaditeľ, to bol záväzný ako sväté písmo nielen pre nás žiakov, ale tak to brali aj mama či otec. Ak sme sa náhodou sťažovali, vždy stáli na strane učiteľa. V tom čase rodičia nikdy nešli proti učiteľom. Učiteľ bol pre nich uznávanou a váženou autoritou, čo, žiaľ, dnes už dávno neplatí.

Druhý muž, na ktorého si s láskou spomínam, pracoval v cirkevnom povolaní ako miestny pán farár. Ani on nebol Šebastovčanom, ale Šebastovčania ho prijali a mali úprimne radi. Rovnako si on obľúbil ich a svoje dvadsaťročné pôsobisko dokonca tak, že tu našiel miesto svojho posledného odpočinku. Nezabudnuteľný páter Matej Murgaš, ktorého sme my – deti ale i dospelí oslovovali jednoducho páter Matej. Popri pastoračnej práci sa rád venoval svojim koníčkom (cestovaniu a fotografovaniu) a zážitky zo svojich ciest sprostredkoval veriacim priamo v šebastovskom svätostánku. Pamätám si ho ako vášnivého fotografa a sám som chcel byť takým. Aj som sa o to čoraz viac pokúšal a neskôr som fotografickej vášni podľahol naplno. Zamladi som fotografoval rodinné udalosti a iné slávnostné i smútočné podujatia (svadby, pohreby), v dospelosti som sa prezentoval úspešnou samostatnou výstavou vyše stovky farebných fotografií (formátu A4) v prešovskom múzeu z môjho viacročného pracovného pobytu v Indii s názvom *Za krásou a poznaním – Malebný Radžastán*. Páter Matej bol pre mňa a zaiste aj mnohých iných žiakov základnej školy prirodzenou morálnou autoritou. Priamo i nepriamo vplýval na naše správanie a konanie. Najprv sme sa mnohí usilovali byť slušnejší a lepší najmä v jeho prítomnosti, neskôr sme sa o to snažili, aj keď s nami nebol. Bol to postupne formovaný trvalý návyk, morálny imperatív, ktorý nedovolí človeku konať amorálne, porušovať mravné zásady, za čo vďačím z veľkej časti práve jemu.

9. Čo Ťa ako Nižnošebastovčana v Tvojom bydlisku najviac teší a čo najmenej?

Pozorne vnímam pozitíva a rovnako aj negatíva nielen v mojom bezprostrednom okolí, ale aj v meste Prešov, ktorého súčasťou je aj naša miestna časť. Mrzí ma, keď vidím nedostatky, ktoré sa dlhodobo neriešia, inokedy sa riešia veľmi pomaly alebo takpovediac polovičato či diletantsky. Príkladov na to je veľa v meste i v našej miestnej časti. Problém vidím v tom, že mestu chýba dlhodobejšia architektonická vízia, ktorú by mal predstaviť hlavný architekt mesta jeho zodpovedným orgánom a po jej schválení by sa mala postupne realizovať. Opravy chodníkov a ciest sú síce potrebné a dôležité, ale nemalo by nás to uspokojovať. Za veľkú chybu z nedávnej minulosti pokladám odstránenie vodnej cesty (kanála) s mlynským náhonom v meste. Pochodil som svet a videl, akým lákadlom pre miestnych i turistov bol kanál v Pekingu či voda v Bruggách. My sme vodu v meste dlhé roky mali a nakoniec sme sa jej ľahkovážne zbavili zasypaním kanála. Večná škoda, ale to je náš odveký problém, lebo stavby nestačí iba postaviť, ale treba myslieť aj na ich údržbu. Vidíme to ostatne na aktuálnom stave našich mostov.

Ale podme k pozitívam v našej miestnej časti. Radosťou ma asi najviac napĺňa najmä skutočnosť, že sa nám (OZ NNS) po rokoch čakania podarilo v spolupráci s mestom dotiahnuť projekt Revitalizácie Panskej záhrady do úspešného konca a že jej malebné prostredie môže slúžiť verejnosti a v neposlednom rade aj podujatiám nášho občianskeho združenia, ktoré tu každoročne organizujeme. Teší nás aj to, že mesto splnilo našu požiadavku na stálu údržbu prostredia, o ktoré sa svedomito stará stály miestny správca Benjamín Puškáš.

Najmenej ma asi teší, respektíve vôbec neteší fakt, že naša miestna časť prišla o futbalový areál s ihriskom, kde sa v minulosti pri futbalových stretnutiach Slovana Nižná Šebastová pravidelne stretávala celá miestna futbalová verejnosť tleskajúca mnohým skvelým šebastovským futbalistom, ktorých nám často závideli okolité obce (Ľubotice, Fintice, Vyšná Šebastová). U nich sa futbal stále hrá, náš nadobro zanikol. Naše futbalové nádeje tak behajú po cudzích futbalových trávnikoch a mnohí z nás o nich ani nevedia. Pýtame sa: „Kto za to môže?“, hoci vieme, že len to nám nepomôže.

10. Máš pre Nižnú Šebastovú hodnotovú výzvu, prípadne čo jej odkazuješ?

Vďaka dlhodobému úsiliu členov nášho občianskeho združenia podarilo sa po mnohých spoločných rokovaníach v priebehu rokov zvýšiť záujem kompetentných orgánov mesta o systematické riešenie problémov našej miestnej časti, čo pokladáme za úspech v prospech všetkých jej obyvateľov. Pravidelným organizovaním viacerých kultúrno-spoločenských a športovo-zábavných podujatí sme zasa rozhýbali dovtedy „bezkrvný a mdlý“ život miestnej komunity. Nebolo a ani nie je to jednoduché, lebo za všetkým sú financie, bez ktorých to nejde, ale tak ako sme nestrácali nádej v minulých rokoch, nestrácame ju ani teraz. Pracujeme v prospech kvalitnejších podmienok pre hodnotnejší a pestrejší život obyvateľov našej miestnej časti. Tešíme sa z početnej účasti na nami organizovaných podujatiach, ktorých cieľom je okrem kultúrneho či športového vyžitia aj vzájomné spoznávanie sa tu žijúcich obyvateľov. Obzvlášť srdečne privítame na našich podujatiach aj ďalších šebastovských novousadlíkov, ktorí sa ešte nestihli zapojiť do života miestnej komunity. Spoločné stretnutia sú vhodnou príležitosťou nielen na spoznávanie ľudí žijúcich v našom okolí, na nadväzovanie nových priateľstiev, ale aj miestom na odkrývanie prípadných miestnych problémov, ktoré sa možno dajú spoločnými silami ľahšie a rýchlejšie riešiť, alebo aspoň hľadať správne riešenie. Budme sebavedomými Šebastovčanmi hrdými na vzácne dedičstvo, ktoré nám zanechali naši predkovia. Pracujme spoločne na jeho zveľadovaní.

Čakajú na vás:

- maľovanie na tvár
- copíkovaníe
- FS Topľan
- Sladké odmeny
- za súťažné aktivity
- cukrová vata
- odmeny pre deti
- nafukovacie atrakcie

MŠ

OZ Naša Nižná Šebastová

OZ Naša Nižná Šebastová
vás pozýva
na

Sebešský deň detí

v Nižnej Šebastovej
v Panskej záhrade

**25. máj
2025**

Budeme copíkovať s P. Káčišovou

Program:

14:00- 16:00 h.
hra a súťaže pre deti

16:00- 17:00 h.
divadlo Portál

17:00 - 18:00 h.
FS Topľan

18:00- 19:00 h.
disko-
volný
program

Folkórny súbor Topľan

	2		3	4	5			7
	5				6	3		
4					1	2	6	5
7	3		1					9
6		5		7	9			3
2		9			8	7		
	4	2			7	9	5	1
				5			3	8
	6					4		2

Vtip:

- Učiteľka sa rozčuľuje v triede:
- Vy by ste mali mať sviatok 1. novembra a nie v júni.
Keď sa dačo stane, zrazu ste všetci svätí?!
- ***
- Dospievajúci syn sa pýta otca, čo je to sex.
- Pozvi dievčinu na rande a onedlho to spoznáš, - vraví otec.
Syn sa vráti domov a pýta sa: - Oci, čo je to migréna?

Vydáva: OZ Naša Nižná Šebastová,
Včelárska 23, 080 06, IČO 42 341 418

Distribúcia bezplatne do poštových schránok. O vaše postrehy,
náznaky a podnety sa môžete s nami podeliť na e-mailovej adrese:
nasaniznasebastova@gmail.com